

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών

Πληροφορικά Συστήματα

7ο Εξάμηνο 2020-21

Αρχιτεκτονικά πρότυπα

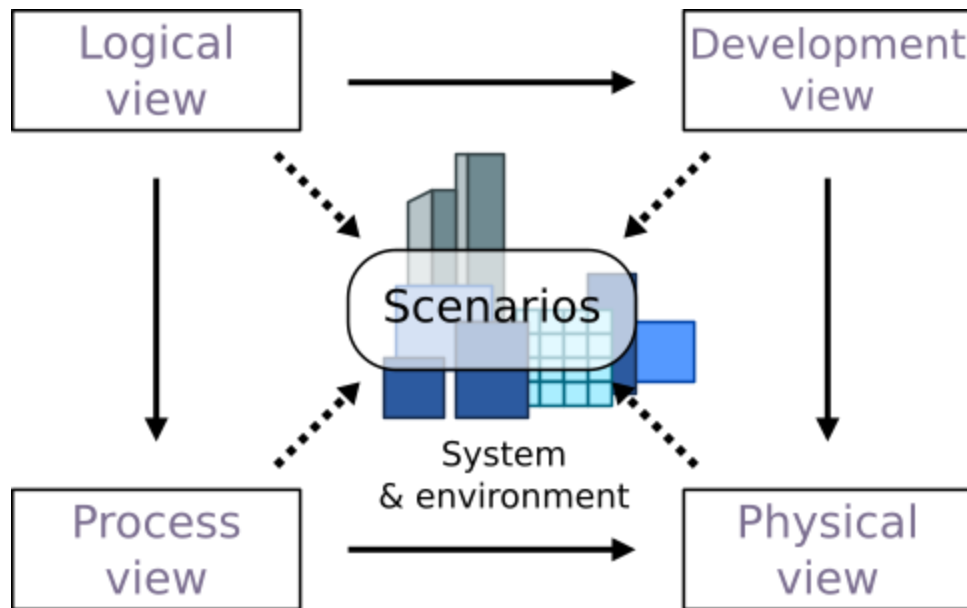
Δρ. Κώστας Σαΐδης (saiko@di.uoa.gr)

Αρχιτεκτονική λογισμικού (γενικά)

Περί τίνος πρόκειται

Η λήψη των θεμελιωδών δομικών και σχεδιαστικών αποφάσεων για το λογισμικό που είναι ακριβό (σε κόπο, χρόνο, χρήμα) να αλλάξουν άπαξ και υλοποιηθούν.

Πολλές αρχιτεκτονικές οπτικές (4+1)

By mpan - Based on File:4+1 Architectural View Model.jpg by User:Mdd, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50144028>

Ειδικότερα

- Logical view: έμφαση στη λειτουργικότητα του συστήματος σε υψηλό επίπεδο
- Physical view: έμφαση στην τοπολογία και διασύνδεση των συστατικών του σε φυσικό επίπεδο (deployment)
- Development view: έμφαση στην οπτική του προγραμματιστή
- Process view: έμφαση στη δυναμική συμπεριφορά του συστήματος κατά την εκτέλεσή του (απόδοση, κλιμάκωση, κτλ.)
- Scenarios - Use case view: έμφαση στη χρηστική πλευρά του συστήματος και στους σχετικούς ελέγχους αποδοχής

Επιχειρησιακή Αρχιτεκτονική (Enterprise Architecture)

- Ολιστική οπτική των αρχιτεκτονικών ζητημάτων που εμπλέκονται στον Οργανισμό, στα Δεδομένα του, στις Διαδικασίες του και στην ΤΠΕ
- Διατρέχει το σύνολο των ΠΣ του Οργανισμού
- Θα επανέλθουμε σε επόμενη διάλεξη

Αρχιτεκτονικά πρότυπα (architectural patterns)

Γενικές κι επαναχρησιμοποιήσιμες λύσεις σε κοινά προβλήματα αρχιτεκτονικής.

Θα κουβεντιάσουμε σήμερα (αλφαβητικά)

- Client-Server
- Component-based
- Layered / N-tier
- Master-slave/Master-replica
- Message-driven/Publish-subscribe
- Microservices

- Peer-to-peer (P2P)
- Pipeline / Pipe-filter
- Representation State Transfer (REST)
- Service-oriented
- Share-nothing architecture
- World Wide Web

Cloud computing

Σε επόμενη διάλεξη

Πριν ξεκινήσουμε

Βασικές έννοιες κατανεμημένων συστημάτων

Κατανεμημένα συστήματα

Ένα κατανεμημένο σύστημα αποτελείται από ξεχωριστά συστατικά που:

- Λειτουργούν σε ένα δίκτυο υπολογιστών.
- Επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω ανταλλαγής μηνυμάτων.
- Αλληλοεπιδρούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

Βασικά χαρακτηριστικά ενός κατανεμημένου συστήματος

- Συνέπεια δεδομένων (Consistency)
- Διαθεσιμότητα συστήματος (Availability)
- Αστοχία δικτύου (Network partition)
- Καθυστέρηση αίτησης/απόκρισης (Latency)
- Αιτήσεις ανά μονάδα χρόνου (Throughput)
- Κλιμάκωση (Scalability)

Consistency (C)

- Η συνέπεια των δεδομένων.
- Ελάχιστο ζητούμενο: κάθε ανάγνωση (read) λαμβάνει την πιο πρόσφατη ενημέρωση (write) ή το σχετικό σφάλμα.

Availability (A)

- Η διαθεσιμότητα της εφαρμογής.
- Ζητούμενο: κάθε αίτηση (request) να λαμβάνει μια απάντηση (μη λάθους).
- Χωρίς να προσφέρονται πάντα εγγυήσεις ότι η απάντηση περιέχει την πιο πρόσφατη ενημέρωση (write).
- Η υψηλή διαθεσιμότητα απαιτεί αντιγραφές (replication).

Network Partition (P)

- Αστοχία δικτύου.
- Επιμερισμός του συστήματος σε "αποσυδεδεμένες" νησίδες.
- Παράδειγμα: απώλεια σύνδεσης με τη βάση δεδομένων.

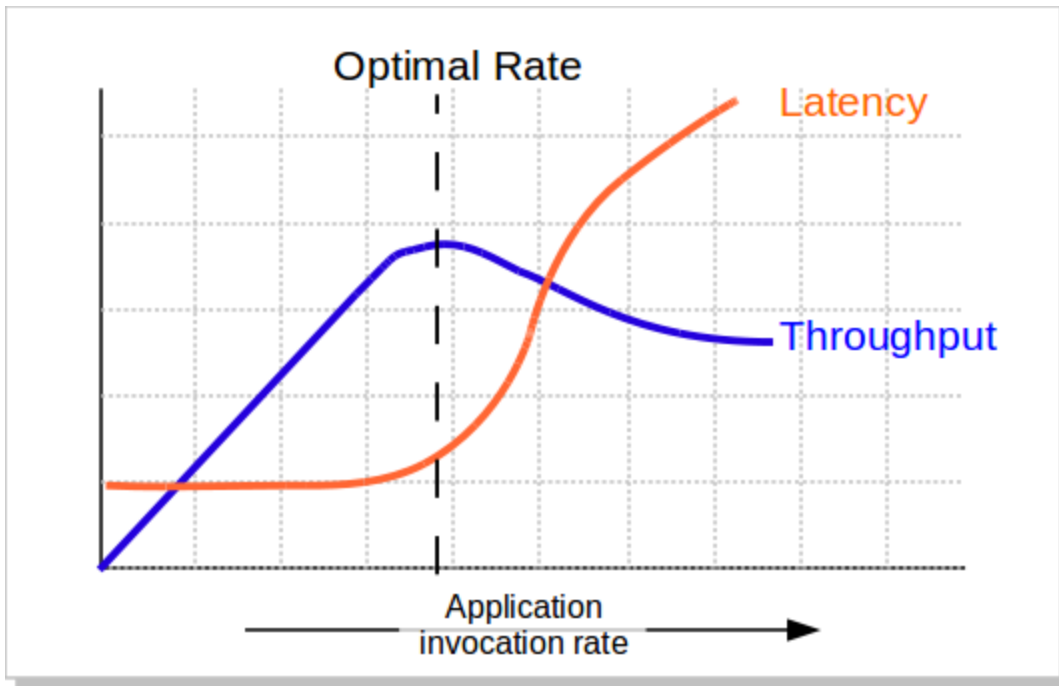
Latency

- Η καθυστέρηση στην απόκριση του συστήματος.
- Ζητούμενο: να ελαχιστοποιηθεί ο χρόνος που απαιτείται για την ικανοποίηση μιας αίτησης.

Throughput

- Το πλήθος των αιτήσεων που ικανοποιούνται από το σύστημα ανά χρονική στιγμή.
- Ζητούμενο: να μεγιστοποιηθεί το πλήθος των αιτήσεων που μπορούν να ικανοποιηθούν ανά χρονική στιγμή.

Latency vs Throughput

docs.voltdb.com

Scalability

Η δυνατότητα ενός συστήματος να επαυξηθεί για να διαχειριστεί αυξημένο φόρτο.

Ειδικότερα

Αν η αύξηση της απόδοσης του συστήματος είναι αναλογική της αύξησης σε υπολογιστικούς πόρους (προσθήκη υλικού), τότε το σύστημα κλιμακώνεται (scales).

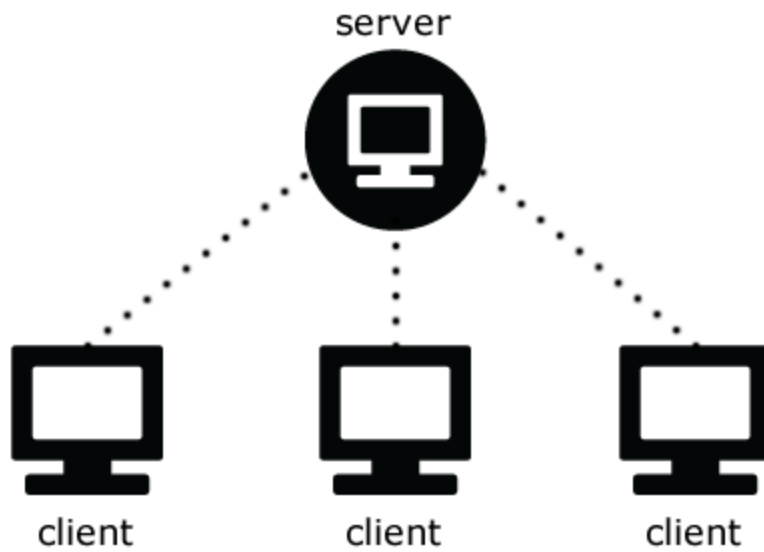
Οριζόντια και κάθετη κλιμάκωση

- Οριζόντια (scale out/in): αύξηση/μείωση των κόμβων.
- Κάθετη (scale up/down): αύξηση/μείωση των πόρων ενός κόμβου.

Επιστροφή

Στα αρχιτεκτονικά πρότυπα

Client-Server

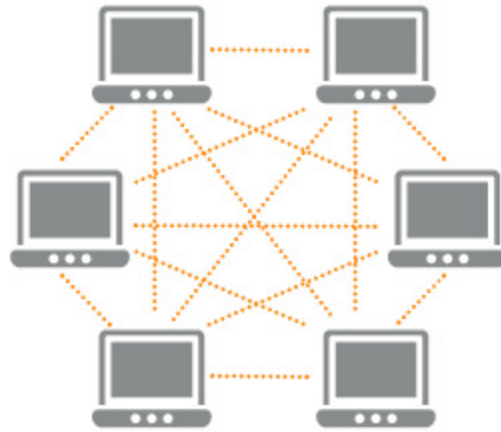
Χαρακτηριστικά

- Server-based
- N clients, 1 server
- Που επικοινωνούν μεταξύ τους με ένα συγκεκριμένο πρωτόκολλο για να υλοποιήσουν μια συγκεκριμένη "εφαρμογή"
- Παραδείγματα: WWW, IMAP, POP3, FTP, SSH, κ.ά

Peer-to-peer (P2P)

Server-Based

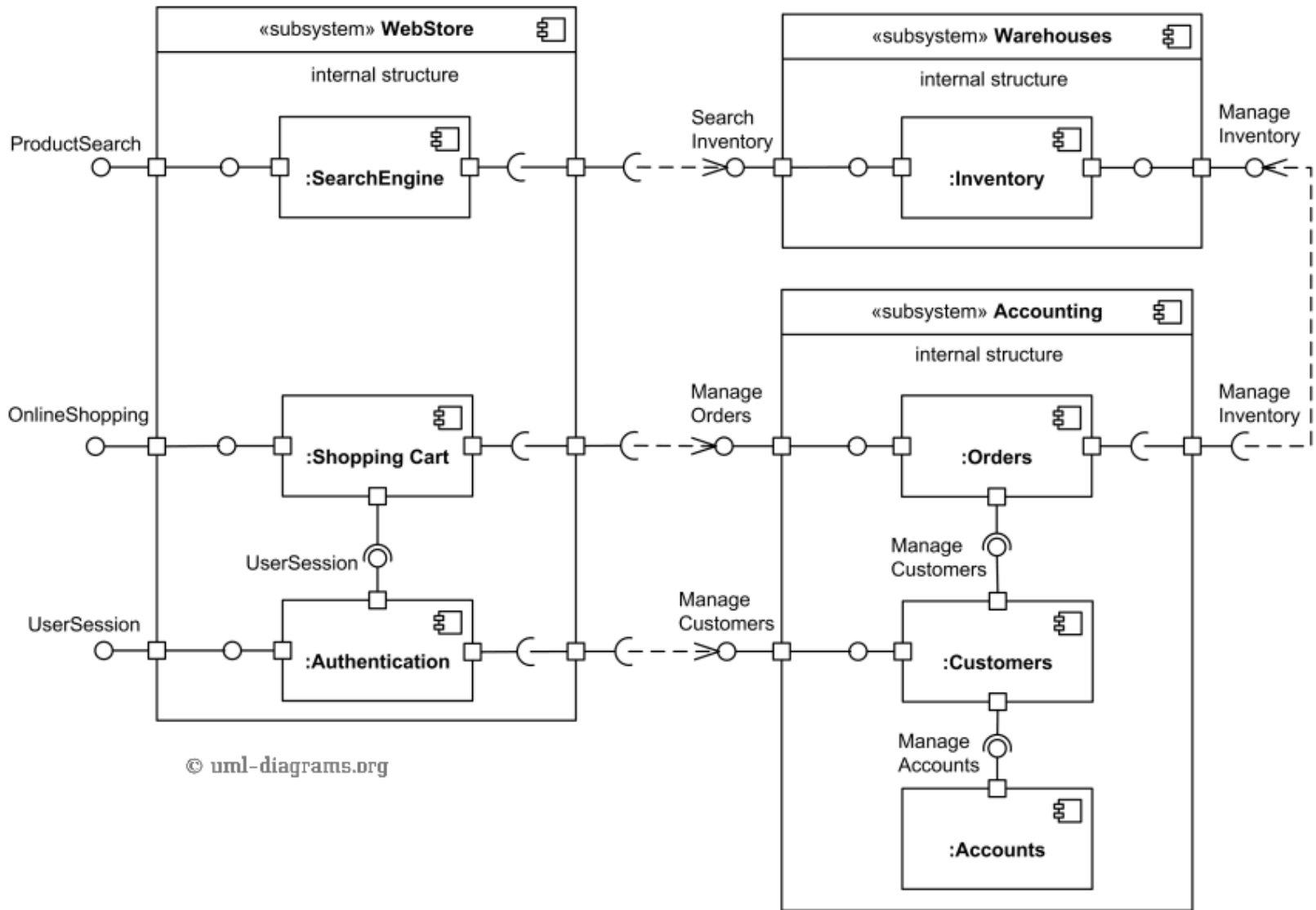

P2P

Χαρακτηριστικά

- Δίκτυο ομότιμων κόμβων
- Κάθε κόμβος είναι και client και server
- Οι κόμβοι επικοινωνούν μεταξύ τους με ένα συγκεκριμένο πρωτόκολλο για να υλοποιήσουν μια συγκεκριμένη "εφαρμογή"
- Παραδείγματα: File-sharing networks, Blockchain, Cryptocurrencies, κ.ά

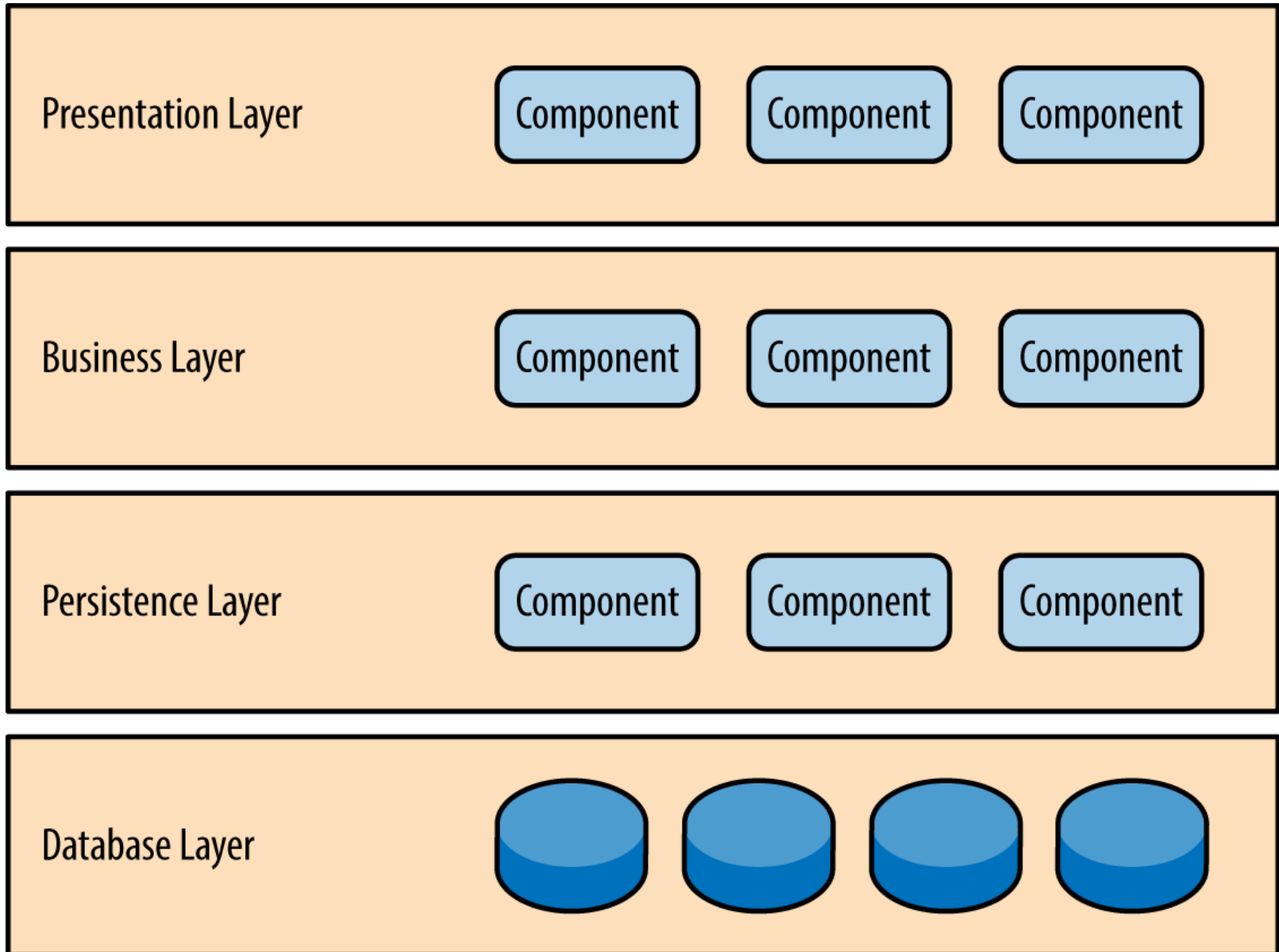
Component-based

Χαρακτηριστικά

- Σχεδιασμός και αλληλεπίδραση των συστατικών του λογισμικού μέσω Interfaces
- Ένα component παρέχει/υλοποιεί ένα interface και απαιτεί την ύπαρξη/κάνει χρήση ενός άλλου
- Χαλαρή σύνδεση (loose coupling) και διαχωρισμός ενδιαφερόντων (separation of concerns)
- Application server: το λογισμικό που φιλοξενεί τα components

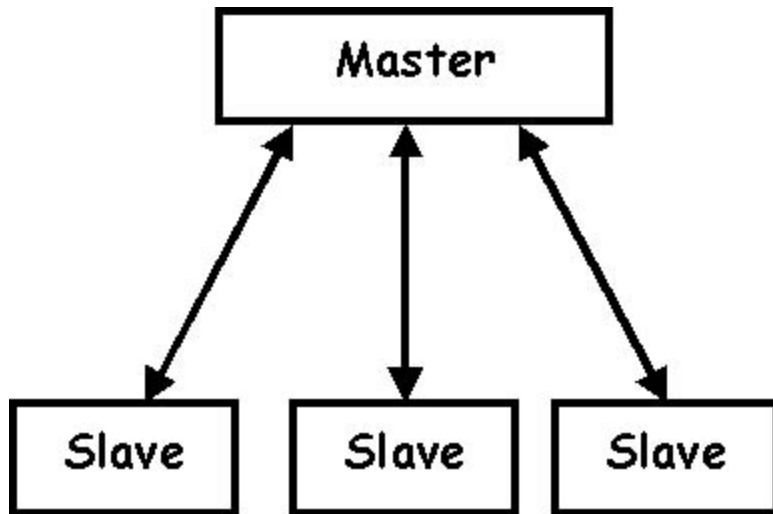
Layered/N-tier

Χαρακτηριστικά

- Server-based
- Λογική ή/και φυσική αρχιτεκτονική
- Ευρεία χρήση στις εφαρμογές διαδικτύου
- Frameworks: παρέχουν έτοιμα προς χρήση και παραμετροποίηση interfaces, components & layers

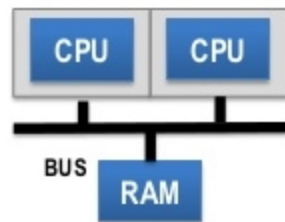
Master-Slave / Master-Replica

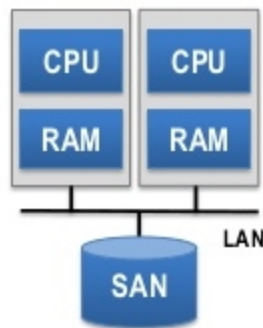
Χαρακτηριστικά

- N slaves, 1 master
- Master (authority), slaves (redundancy)
- Εφαρμογές: υψηλή διαθεσιμότητα, βελτίωση απόδοσης, επιμερισμός φόρτου, κ.ά
- Replication
 - Master copy of data, multiple replicas (slaves)
- Load balancing
 - Master dispatch logic, multiple "worker" nodes

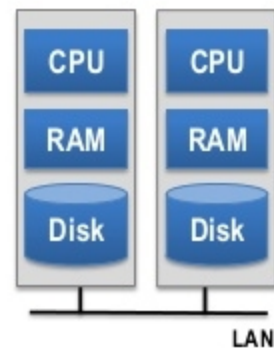
Share-Nothing Architecture

Shared RAM

Shared Disk

Shared Nothing

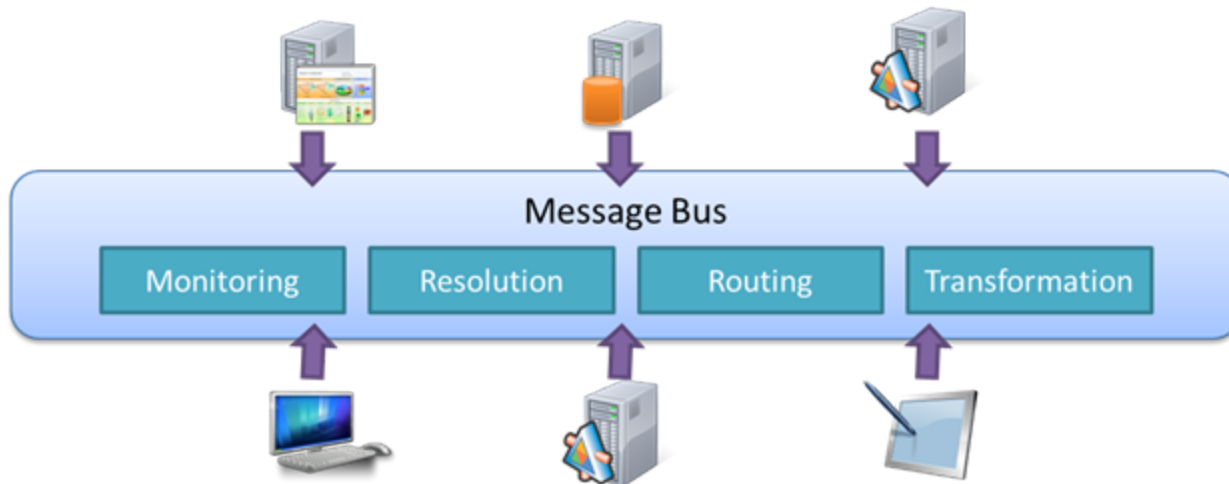
Χαρακτηριστικά

- Κάθε κόμβος είναι ανεξάρτητος και αυτοτελής.
- No single point of contention (δεν διαμοιράζονται πόροι, π.χ. μνήμη ή δίσκος).
- Sharding: οριζόντια επιμέρηση των δεδομένων.
- Οριζόντια κλιμάκωση (horizontal scalability) - απλή προσθήκη κόμβων.
- Η αρχιτεκτονική πολλών NoSQL συστημάτων.

Eventual Consistency

- **BASE Systems** (Basically Available, Soft state, Eventual consistency)
- Όταν πάψουν οι ενημερώσεις σε μια εγγραφή, τελικά (eventually) όλες οι αναγνώσεις της εγγραφής αυτής θα επιστρέψουν την πιο πρόσφατη ενημέρωση.
- Replica convergence (σύγκλιση αντιγράφων)
- PA/EL (Επιλέγουν αυξημένη διαθεσιμότητα & μείωση καθυστέρησης αντί για συνέπεια)

Message-driven/Publish-subscribe

Χαρακτηριστικά

- Χαλαρή σύνδεση (loose coupling) μεταξύ συστατικών/εφαρμογών
- Publisher (producer): αποστολή μηνυμάτων
- Subscriber (consumer): λήψη μηνυμάτων
- Topics (channels): "κλάσεις/θέματα" μηνυμάτων
- Message Bus (broker): διαχείριση/δρομολόγηση μηνυμάτων σύγχρονα ή ασύγχρονα, με εγγυήσεις αποστολής ή όχι, με χρήση ουρών, με φιλτράρισμα ή όχι κτλ.

Εφαρμογές

- Middleware ολοκλήρωσης ετερογενών συστημάτων
- Επίτευξη υψηλής απόδοσης και κλιμάκωσης σε κατανεμημένα συστήματα
- Μειονέκτημα: δύσκολη η αλλαγή της δομής των μηνυμάτων

Ο Παγκόσμιος Ιστός

Βασικά συστατικά

- Client/Server
- HTTP (Hyper Text Transfer Protocol)
- HTML (Hyper Text Markup Language)
- Unified Resource Identifiers, Locators and Names (URIs, URLs, URNs)

Μορφή ενός URL

```
scheme://[user:password@]host[:port]/path[?query][#fragment]
```

HTTP

- Μέθοδοι (HEAD, GET, PUT, POST, DELETE, κ.ά)
- Headers (Host, Accept, Cookie, κ.ά)
- Status codes (200, 404, 500, κ.ά)
- Εκδόσεις: 1.0, 1.1, 2.0

Παράδειγμα

Αίτηση

```
GET /index.html HTTP/1.1  
<line feed>
```

Απάντηση

```
HTTP/1.1 200 OK  
Date: Wed, 29 Mar 2017 14:38:00 GMT  
Server: Apache/1.3.27 (Unix) ...  
Last-Modified: Wed, 29 Mar 2017 01:16:05 GMT  
Accept-Ranges: bytes  
Content-Length: 6188  
Content-Type: text/html  
<html>  
<head>...</head><body>...</body>  
</html>
```

Pipeline / Pipe-filter

Χαρακτηριστικά

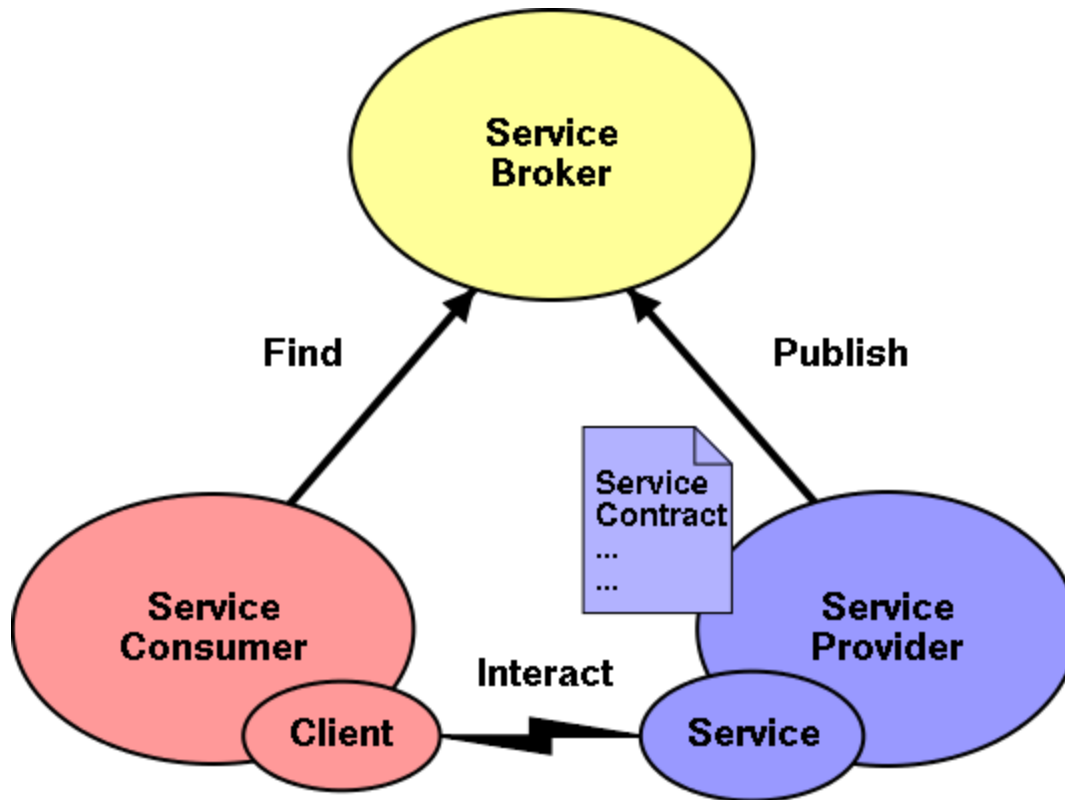
- Data streams, pipes and filters (data transformations)
- Συναρτησιακός προγραμματισμός
- Επαναχρησιμοποίηση, παραλληλισμός

Service-oriented architecture

Η κεντρική ιδέα

- Υπηρεσίες που επικοινωνούν μέσω ενός πρωτοκόλλου επικοινωνίας και είναι:
 - κατανεμημένες,
 - αυτοτελείς (separately maintained & deployed)
 - χαλάρα συνδεδεμένες (loosely-coupled)
 - ανεξάρτητες της τεχνολογίας υλοποίησης (technology-neutral)
 - ανεξάρτητες του κατασκευαστή (no vendor lock-in)
- Σύνθεση της εφαρμογής μέσω της ολοκλήρωσης (integration) των υπηρεσιών.

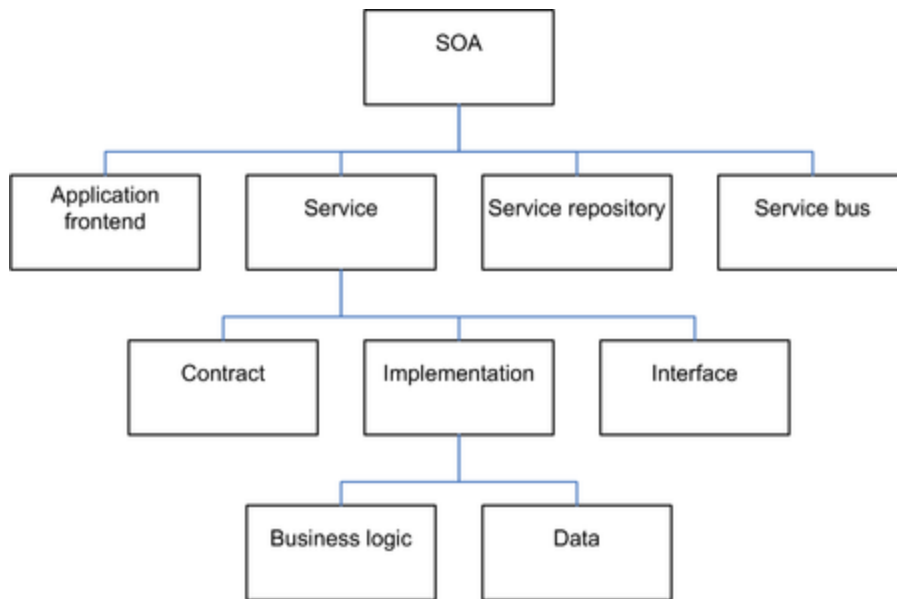
Ρόλοι

- Service consumer
- Service producer
- Service broker

SOA Αρχές

- Service contract
- Metadata
- Composition
- Autonomy
- Discovery
- Reusability

Υλοποίηση

- Web Services (SOAP, WSDL, UDDI)
- Remote-procedure call (RPC)
- Message-driven middleware
- RESTful APIs
- κ.ά

Ζητήματα

- Stateful vs Stateless
- Απόδοση
- Πολυπλοκότητα
- Έλεγχος και επαλήθευση (testing)

SOA & REST

- Ενδεχομένως ο απλούστερος τρόπος υλοποίησης μιας SOA
- Ένα σύνολο από RESTful HTTP end-points που ανταλλάσσουν δεδομένα σε μορφή JSON

Η Αρχιτεκτονική Representational State Transfer (REST)

RESTful APIs

- Υπάρχουν παντού (Web, Microservices, IoT)

Τι είναι το REST

- Ένα αρχιτεκτονικό στυλ για τη λειτουργία του Παγκόσμιου Ιστού (ή, γενικά, κατανεμημένων συστημάτων)
- Οριοθετεί αρχές, περιορισμούς και βασικές λειτουργίες
- Ανεξάρτητα της γλώσσας προγραμματισμού, του πρωτοκόλλου επικοινωνίας ή του είδους των δεδομένων

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Τέσσερις βασικές έννοιες:

- Resources, Representations, Requests, Responses

Έξι βασικές αρχές:

- Client-server, Stateless, Cacheable, Layered System, Uniform Interface, Code on demand (προαιρετικά)

Οφέλη

- Η σωστή χρήση των RESTful αρχών βελτιώνει όλα τα σημαντικά χαρακτηριστικά μιας αρχιτεκτονικής:
 - Απόδοση
 - Κλιμάκωση
 - Απλότητα
 - Επεκτασιμότητα
 - Αξιοπιστία

RESTful Web Service (API)

Αποτελείται από:

- Ένα HTTP base URL (REST endpoint)
- Ένα ή περισσότερα MIMEType για τα representations
- HTTP Methods: GET, PUT ή PATCH, POST, DELETE

Παράδειγμα

- Έστω μια συλλογή (collection) από στοιχεία (items).
- Υπάρχουν δύο βασικά endpoints:
 - `[baseUrl]/items` : Ενέργειες στη συλλογή (εν συνόλω).
 - `[baseUrl]/items/id` : Ενέργειες στο στοιχείο (ειδικά).
- REST Calls
 - `GET [baseUrl]/items`
 - `PUT [baseUrl]/items/32`

Συλλογές

HTTP Method	Ενέργεια
GET	Εμφάνιση της λίστας με τα elements του collection.
PUT	Αντικατάσταση του υπάρχοντος collection με νέο collection (αν υποστηρίζεται).
POST	Προσθήκη νέου element στο υπάρχον collection.
DELETE	Διαγραφή του υπάρχοντος collection (αν υποστηρίζεται).

Στοιχεία

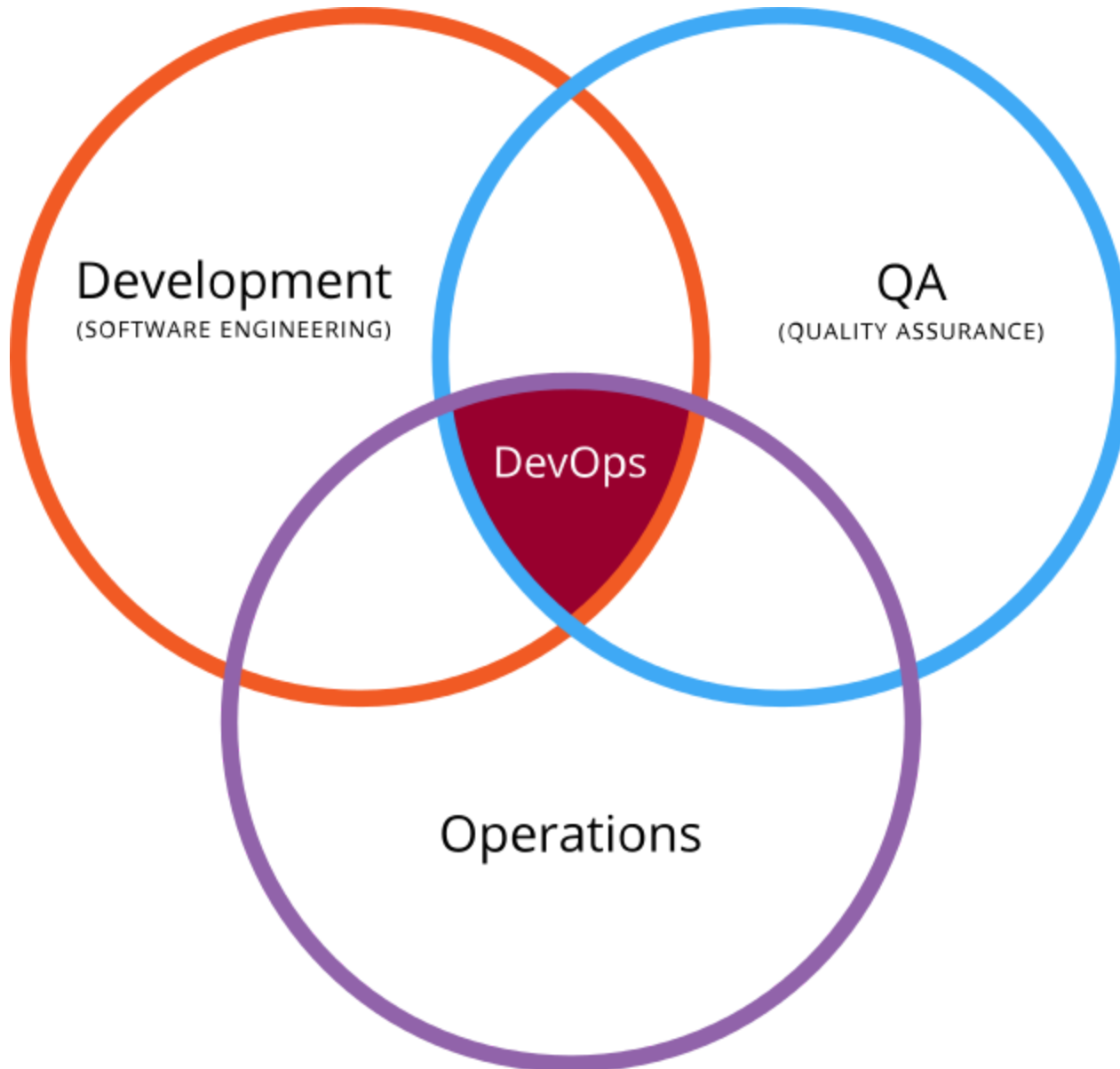
HTTP Method	Ενέργεια
GET	Ανάκτηση μιας αναπαράστασης του συγκεκριμένου item.
PUT ή PATCH	Τροποποίηση του συγκεκριμένου item.
POST	Δε χρησιμοποιείται ευρέως για items.
DELETE	Διαγραφή του συγκεκριμένου item.

Microservices

Κωδικοποιημένα

Microservices = SOA + Unix Principles + Agile + DevOps

DevOps

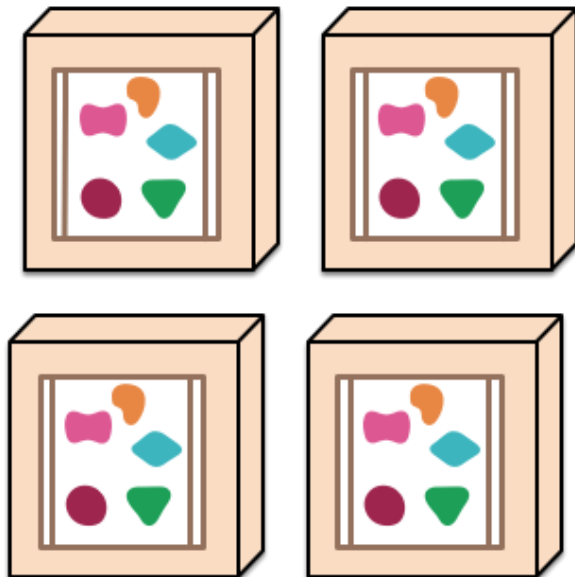
Monolithic Server-side Applications

- A single logical executable
- Cloud deployment issues:
 - Small changes -> rebuild and redeploy the whole app
 - Scalability -> scale it all or not at all

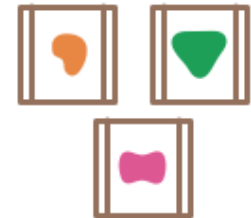
A monolithic application puts all its functionality into a single process...

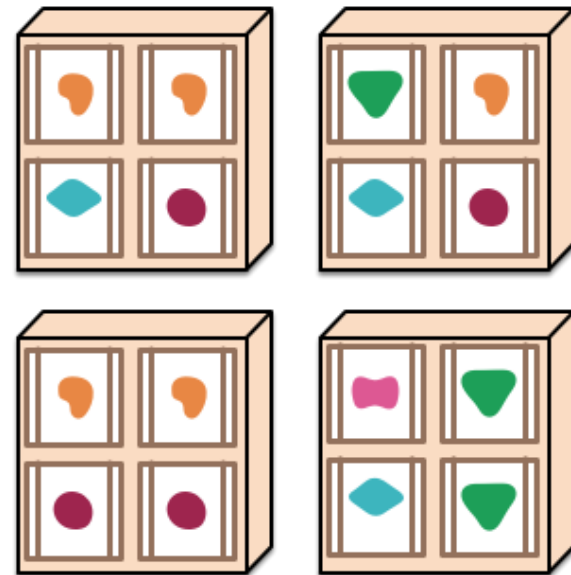
... and scales by replicating the monolith on multiple servers

A microservices architecture puts each element of functionality into a separate service...

... and scales by distributing these services across servers, replicating as needed.

Χαρακτηριστικά

- Componentization via services
 - As in SOA
- Organized around business capabilities
 - Cross-functional teams, as in Agile
- Products not projects
 - A team should own a product
 - You build it, you run it
- Smart end-points, dumb pipes
 - Simple communication (Unix-style)

- Decentralized governance
 - Each team governs the implementation details of its product
- Decentralized data management
 - Different datastore per service/app
- Infrastructure automation
 - Build & test automation
 - Continuous delivery & deployment
- Design for failure
 - Sophisticated monitoring & logging

Devops toolchain for Microservices

